

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 2

Issue 3

Gödöllő
2006

MÉNHASZNÁLAT MAGYARORSZÁGON

Varga Petra, Gulyás László, Kiss Csilla

Nyugat-Magyarországi Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar, Állattudományi Intézet
9200 Mosonmagyaróvár, Vár u. 2.

vargap@mtk.nyme.hu

Összefoglalás

A szerzők vizsgálataiból megállapítható, hogy a hazai ménlétszám 1100-1200 db között alakult, amely elegendő a hazai kancaállomány fedezetésére, illetve termékenyítésére. A ménállomány tulajdon szerinti megoszlása a magántulajdon irányába tolódott; a korábbi 25%-ról 56%-ra emelkedett. A ménállomány növekedése mellett emelkedett a hidegvérűek és a pónik részaránya, de a melegvérűek aránya még így is 73%. Az import ménék aránya folyamatosan nőtt. A fedezőmének átlagéletkora fiatalodást mutat; 11,09 évről 9,34 évre csökkent. A mesterséges termékenyítő állomások száma 2002-ig emelkedett, de sajnos ezután évről évre csökkent.

Use of stallions in Hungary

Summary

The stud number in Hungary is between 1100-1200, which is proven to be enough to cover insemination of Hungary's mare stock. The ownership relations of studs have changed; private ownership has increased from 25% to 56%.

Besides the increasing the number of studs, the proportion of cold-blooded and pony has increased as well, while rate of warm-blooded has still been 73%.

The number of imported studs has grown. The average age of studs has decreased from 11.09 to 9.34 years. The number of artificial insemination stations had been increasing until 2002, but after that, unfortunately, their number has been decreasing year by year.

Bevezetés

A ló közel 6000 éve társa az embernek. A gépesítés előrehaladtával jelentősége ugyan csökkent, de ma már szerepet kap az ember egészségvédelmében, szabadidejének tartalmas eltöltésében.

Jelenleg a világ lóállománya 60 millió körül alakul. Ez a szám lényegesen nem változott az elmúlt évtizedek alatt, szemben a hazai állománnyal, ami 1935-től rohamos csökkenést mutatott. 1989-ben lótenyésztő egyesületek alakultak a tenyészanyag megmentése érdekében. A világon számos lófajta különböztetünk meg, a legjobb csoportosítást akkor végezzük, ha hidegvérű, melegvérű, póni és kislovak valamint használati típusok szerint rendszerezünk.

Napjainkban a hazai lóállomány 70 000 körül mozog, ebből a kancák száma 35 000. A jelenlegi kancaállomány 40-45%-át fedeztetik vagy termékenyítik. A 40-45%-os vemhesülési százalékból adódóan hazánkban csupán 6-7 ezer csikó születik évente. Ez induló kancalétszámra vetítve csupán 18-20%-os hasznos csikószaporulatnak felel meg.

Irodalmi áttekintés

Magyarország népe – történelmünk, hagyományaink, sikereink révén – Európában ma is lovas népként ismert. Fontos gazdasági érdek ezt a jó hírnevet megőrizni, és a magyar ló iránti keresletet magas szinten kielégíteni (*Bodó és Hecker, 1992*).

Bodó (1999) szerint a lassan erősödő egyesületek kötelessége a lófajta fenntartása és tenyésztésük fejlesztése. A tenyésztőkkel, a tulajdonosokkal együtt szakemberek alakítják ki a tenyészirányt, és az annak eléréséhez szükséges eszközöket. Fontos, hogy az anyagi érdekeltség helyett a harmónia és a tényleges hosszú távú gazdasági érdek felismerése vezesse a munkát.

Németh (2002) szerint, a lótenyésztés ágazati sajátosságai az EU megítélése szerint kedvezőek, könnyen illeszkednek hosszú távon is az emberi, a természeti és a környezeti feltételekhez. A lótenyésztés az egészséges, környezetbarát emberi létet szolgálja. Az ágazat az EU mezőgazdasággal szemben támasztott követelményeknek maradéktalanul megfelel. Segítheti a vidéki közösségek kialakulását, a mezőgazdasági foglalkoztatást, és ezzel javítja a vidék népességmegtartó erejét.

Az Európához való csatlakozás után nagyon fontos, hogy a magyar lófajta önállóságát és fajtajelleget fenntartsuk. Ezek akkor is értéket képviselnek, ha pillanatnyilag a piac nem értékeli őket kellően, vagy azért, mert nem felelt meg koruk divatjának, vagy azért, mert időközönként nem kínálunk eladásra valódi értéket a magyar fajta neve alatt.

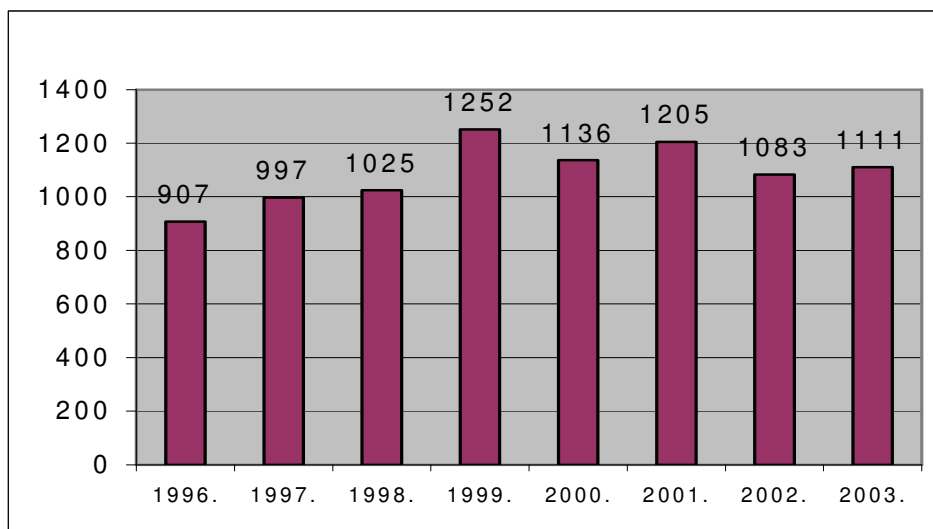
Tehát nemesíteni, javítani kell lófajtáinkat, fenntartva a különbségeket a többi fajtától, emellett természetesen a világ tendenciáit követő sportlótenyésztésben éppen úgy megvan a létjogosultsága, mint a versenylovak vagy a hidegvérű ló tenyésztésének. Ma azonban nincs meg a piaci értéke a hazai fajtáknak, és a ló biológiai sajátosságaiból következik, hogy a sikerekre akár évtizedekre lehet szükség (*Bodó, 2002*).

Anyag és módszer

Vizsgálatainkat az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet 1996-2003-ig terjedő kiadványai alapján végeztük el. Választ kívántunk kapni a hazai „ménpark” megoszlására, korára, tulajdon szerinti, valamint a fedezőmének fajtacsoport szerinti megoszlására. Vizsgáltuk még a mesterséges termékenyítő állomások ménállományának megoszlását megyék, illetve fajták szerint, amelyhez az OMMI mesterséges termékenyítő állomásain rendelkezésre álló fedezőmének 2004. évi kiadványát vettük alapul.

Eredmények és értékelés

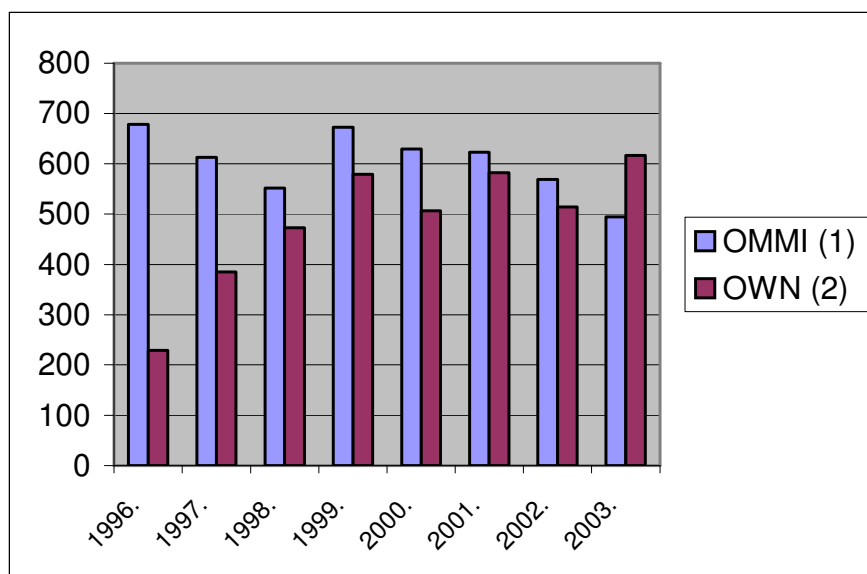
A tenyésztésre engedélyezett fedezőmének száma a vizsgált időszakban a következőképpen alakult: 1996-1999. között fokozatosan nőtt, 907-ről 1252-re, ez volt a csúcs, 2000-ben némi visszaesés következett; 1136 mének volt érvényes fedeztetési engedélye, majd a következő évben ismét nőtt ez a szám 1205-re. 2002-ben 122 darabbal volt kevesebb, mint az előző esztendőben, 1083 fedezőmént regisztráltak akkor. A vizsgált utolsó évben 1111 fedezőmén volt hazánkban (1. ábra).

1. ábra: A fedezőmének számának alakulása (1996-2003)

Figure 1: Development of the number of studs (1996-2003)

A mének 75 %-a 1996-ban az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet tulajdonában, tehát állami tulajdonban volt. A magánmének százaléka fokozatosan nőtt, 1998-ban már csak 54 % volt az OMMI tulajdonában, 2001-ben ez az érték lecsökkent 52 %-ra. Majd 2003-ban a magánmének száma meghaladta az állami mének számát 123-mal (2. ábra).

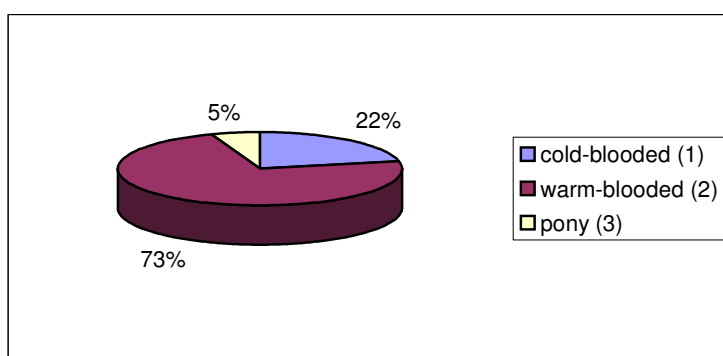

2. ábra: A fedezőmének tulajdon szerinti megoszlása (1996-2003)

Figure 2: Studs according to the ownership (1996-2003)

National Institute for Agricultural Quality Control (1), private ownership (2)

1998-ban 188 hidegvérűnek, 795 melegvérűnek és 42 póninak volt fedeztetési engedélye. A következő vizsgált évben 1252 ménből 224 volt hidegvérű, 983 melegvérű és 45 póni és kisló. Az ezredfordulón 245 hidegvérű, 834 melegvérű és 57 póni volt. A következő évben volt a legtöbb hidegvérű, szám szerint 262, melegvérűből 879, póniból pedig 64 darab mén volt. 2002-ben csökkentek az egyedszámok, a hidegvérű 230-ra, a melegvérű 794-re, a póni 59-re. A vizsgált utolsó évben 241 egyed tartozott a hidegvérű, 809 a melegvérű és 61 póni és kisló fajtacsoporthoz (3. ábra).

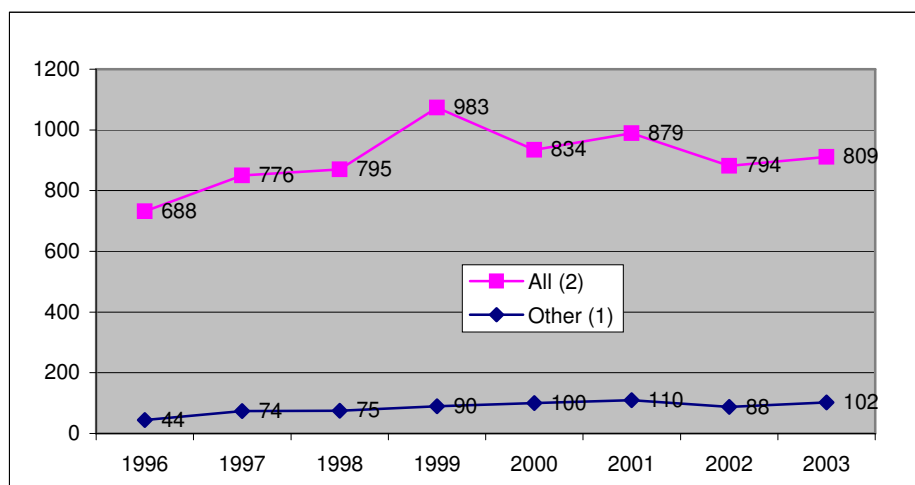
3. ábra: A mének fajtacsoport szerinti megoszlása (2003)

Figure 3: Distribution of studs according to species (2003)

Hidegvérű (1), melegvérű (2), póni (3)

A fedeztetésre engedélyezett tenyészmének közül, a hidegvérű fajtacsoporton belül 1996-ban négy fajtából válogathattunk, ezek a magyar hidegvérű, nóri, belga hidegvérű és percheron voltak. Erre a fajtacsoportra jellemző a magyar hidegvérű túlsúlya; a többi fajtából egy-két darab található. 1996-ban a 190 hidegvérű ménből 187 magyar hidegvérű, 2 belga hidegvérű és 1-1, a nóri és percheron fajtákból került ki. A 2003. évben csak annyi változás történt, hogy a fajtacsoportba tartozó ménlétszám tizeneggyel nőtt, 241-re, mind a tizenegy magyar hidegvérű volt.

1996-tól folyamatosan nőtt az egyéb külföldi melegvérű fajták száma, egyre több új fajtájú mén jelent meg, háttérbe szorítva néhány hazai fajtát (4. ábra).

4. ábra: A melegvérű fajtacsoporton belül a külföldi mének száma

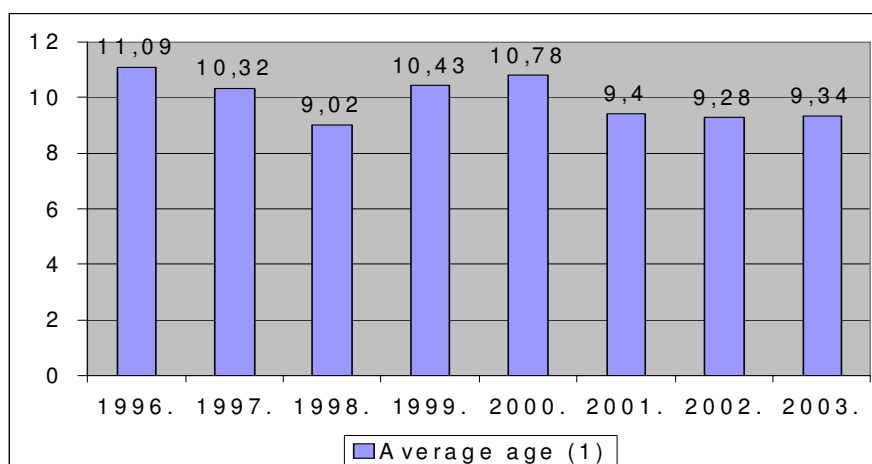
*Figure 4: Number of foreign studs within the warm-blooded type
Egyéb (1), összes (2)*

A melegvérűeken belül az import mének aránya folyamatosan nőtt, 6,4 %-ról 12,6 %-ra. Ennek oka, hogy ezek a mének általában jobb eredményekkel büszkélkedhetnek, nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb természetűek. Számuk 2001-re elérte a 110-et, 2003-ban 102 volt belőlük. Főként holland, holsteini, hannoveri, quarter-horse és francia háttas fajtákról van szó.

A megyék szerinti mesterséges termékenyítő állomások száma és ezeken engedélyezett mének száma a következőképpen alakult. A legtöbb ilyen mén Fejér megyében található, a 26 mén öt termékenyítő állomáson oszlik el. A második legtöbb mén Pest megyében van, szám szerint 23. Zala megyében 3 termékenyítő állomáson 20 mén fedez. Majd Győr-Moson-Sopron megye következik 19 ménnel. Komárom-Esztergom megyében 2 állomás és 14 mén, Békésben 3 állomás és 12 mén, Szabolcs-Szatmár megyében szintén 12 mén és 2 állomás van. Bács-Kiskun megyében 11 mén és 2 állomás, Somogyban 8 mén és 3 állomás, Veszprém megyében 7 mén és 1 állomás, Borsodban 7 mén és 2 állomás, Csongrád megyében 6 mén és 1 állomás van.

Hajdú-Biharban és Vas megyében 5-5 mén és 1-1 állomás áll rendelkezésre, valamint Baranya megyében is egy állomás 2 ménje fedez. Nógrád, Jász-Nagykun-Szolnok és Tolna megyékben nem található mesterséges termékenyítő állomás. Összesen 187 mén jut 37 állomásra.

A fedeztetési engedéllyel rendelkező tenyészmének átlagéletkorában nagy változások nem figyelhetők meg a vizsgált időszakon belül. 1996-ban 11,09 év volt, 1997-ben 10,32. Majd több mint egy évvel tovább fiatalodott a ménállomány, 1998-ban 9,02 év volt. 1999-ben viszont több mint egy évvel öregedtek a mének, 10,43 évesek voltak átlagban. Az ezredforduló évében tovább nőtt az életkor, 10,78 évre. 2001-ben 9,4 év volt, majd további fiatalodás figyelhető meg; 9,28 évesek voltak 2002-ben. A vizsgált utolsó évben, 2003-ban jelentős változás nem történt, 9,34 év az átlagéletkora Magyarország ménparkjának (5. ábra).

5. ábra: A ménék átlagéletkora (1996-2003)

Figure 5: Average age of studs (1996-2003)
Átlagéletkor (1)

Következtetések

A vizsgálatokból megállapítható, hogy a hazai ménlétszám 1100-1200 db között alakult, amely elegendő a hazai kancaállományt tekintve.

A ménállomány a tulajdon szerinti megoszlása a magántulajdon irányába tolódott. A korábbi 25%-ról 56%-ra emelkedett. Ez a növekedő tendencia tovább folytatódik.

A ménállomány növekedése mellett növekedett a hidegvérűek és a pónik részaránya a melegvérűekhez képest, de még így is ezek teszik ki a „ménpark” 73%-át. A hidegvérűek 22%-ban, a póni és kislovak pedig 5%-ban képviselik magukat.

A fedezőmének melegvérű fajtacsoportján belül, a fajtánkénti megoszlás szerint megállapítható, hogy az import mének aránya folyamatosan nőtt, 6,4%-ról 12,6%-ra. Főként holland, holsteini, hannoveri, oldenburgi, quarter-horse és francia háttas fajtákról van szó.

A mesterséges termékenyítő állomások száma 2002-ig emelkedő tendenciát mutatott, de sajnos ezután évről évre csökkenő tendenciát mutat.

Irodalomjegyzék

Bodó, I., Hecker, W. (1992): Lótenyésztők kézikönyve. Mezőgazda Kiadó. Budapest.

Horn, P. (1995): Állattenyésztés 1. Mezőgazda Kiadó. Budapest.

Ócsag, I. (1992): Lovaskönyv. Ko-Libri Könyvkiadó. Budapest.

Tibay, Gy. (2002): A magyar lótenyésztés az EU csatlakozás tükrében. Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Vezető- és Továbbképző Intézet. Budapest.

Tibay, Gy. (2002): A magyar lótenyésztés az EU csatlakozás tükrében. Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Vezető- és Továbbképző Intézet. Budapest.

OMMI (2003): Lótenyésztési évkönyvek.

OMMI (2004): Lótenyésztési évkönyvek.